

Opracowanie pytań jawnych Przykłady

Matura 2023

Poniżej znajdziesz pytania i odpowiedzi na maturę ustną z języka polskiego w części jawnej. Zadania zostały opracowane według schematu wymaganego przez CKE. Dostęp do pełnej bazy, która pojawi się na egzaminie, możesz uzyskać w Pakiecie Maturalnym na stronie:

www.zestawymaturalne.pl

Gdybyś potrzebował pomocy, na wszelkie pytania odpowiemy pod adresem: hello@zestawymaturalne.pl

Życzymy powodzenia na maturze! 😊

Spis treści

STRUKTURA EGZAMINU	3
BIBLIA	4
JAN PARANDOWSKI, MITOLOGIA	21
HOMER, ILIADA (FRAGMENTY)	35
SOFOKLES, ANTYGONA.....	41
LEGENDA O ŚWIĘTYM ALEKSYM (FRAGMENTY)	46
ROZMOWA MISTRZA POLIKARPA ZE ŚMIERCIAŁ (FRAGMENTY).....	51
KWIATKI ŚWIĘTEGO FRANCISZKA Z ASYŻU (FRAGMENTY)	56
PIEŚŃ O ROLANDZIE (FRAGMENTY)	61
GALL ANONIM, KRONIKA POLSKA (FRAGMENTY)	64
DANTE ALIGHIERI, BOSKA KOMEDIA (FRAGMENTY).....	68
JAN KOCHANOWSKI, ODPRAWA POSŁÓW GRECKICH	73
PIOTR SKARGA, KAZANIA SEJMOWE (FRAGMENTY).....	80
JAN CHRZYSTOM PASEK, PAMIĘTNIKI (FRAGMENTY)	84
WILLIAM SZEKSPIR, MAKBET	86
IGNACY KRASICKI, WYBRANE BAJKI	99
ADAM MICKIEWICZ, KONRAD WALLENROD.....	106
ADAM MICKIEWICZ, PAN TADEUSZ	114
ADAM MICKIEWICZ, DZIADY CZĘŚĆ III.....	132
BOLESŁAW PRUS, LALKA.....	162
FIODOR DOSTOJEWSKI, ZBRODNIA I KARA	203
STANISŁAW WYSPIAŃSKI, WESELE.....	212
TADEUSZ BOROWSKI, PROSZĘ PAŃSTWA DO GAZU.....	249
HANNA KRALL, ZDAŹYĆ PRZED PANEM BOGIEM.....	275
ALBERT CAMUS, DŻUMA	283
GEORGE ORWELL, ROK 1984.....	293
SŁAWOMIR MROŻEK, TANGO.....	306
MAREK NOWAKOWSKI, OPOWIADANIA.....	314
MAREK NOWAKOWSKI, GÓRĄ „EDEK”	321
JACEK DUKAJ, KATEDRA	325
ANDRZEJ STASIUK, MIEJSCE.....	332
OLGA TOKARCZUK, PROFESOR ANDREWS W WARSZAWIE	340

WILLIAM SZEKSPIR, MAKBET

52. Moralna odpowiedzialność za czyny. Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wstęp

To pytanie dotyczy naszego postrzegania sprawiedliwości i odpowiedzialności za swoje czyny. Dlatego przedstaw swoje stanowisko przed Komisją i opowiedz na początku na pytania: czy człowiek jest odpowiedzialny za swoje działania? W jaki sposób określamy, co jest dobre lub złe? Czy powinniśmy kierować się prawem lub religią?

Przykładowe elementy odpowiedzi

To w jaki sposób rozpoznajemy moralność postępowań zależy od tego, czy uznajemy dany czyn za dobry lub zły. Odnosimy się w naszym kręgu kulturowym do różnych zbiorów zasad takich, jak religia, prawo i tradycja. To co łączy wszystkie systemy filozoficzne to negatywne podejście do krzywdy i pozbawienie życia drugiej osoby.

Tytułowy Makbet jest ideałem rycerza, pełnego cnót, dzielnego wojownika oddanego królowi Szkocji - Dunkanowi. Zastyszana przepowiednia o rychłym objęciu tronu przez Makbeta budzi w nim żądzę władzy. Wygórowana ambicja sprawia, że choć postanawia wziąć los w swoje ręce. Mimo moralnych i etycznych wątpliwości, pod wpływem żony przechodzi metamorfozę i zabija króla. Prawy rycerz staje się skrytobójcą i obłudnikiem. Zbrodnia pociąga za sobą kolejne morderstwa. Kolejne zdarzenia wymykają się z pod kontroli. Nowy król cały swój czas poświęca na analizowaniu i próbach zatuszowania swojej zbrodni. Królobójca jest świadomy konsekwencji mordu, lecz za wszelką cenę chce ich uniknąć. W jego psychice zachodzą zmiany. Początkowo są to wyrzuty sumienia, następnie obawa o utratę władzy i odkrycie jego wyboru drogi do jej zdobycia. W nocy dręczą go koszmary senne, miewa omamy i przywidzenia, nawiedzają go duchy jego ofiar w wyścigu do tronu. Bohater, po śmierci żony, popada w obsesję paranoidalną, dokonuje wiele błędnych decyzji doprowadzających go do klęski. Każdy kolejny krok nieuchronnie prowadzi wymierzenia ostatecznej kary - zostaje zabity podczas walki.

Rycerz jest świadomy moralnej odpowiedzialności za czyny i to już w życiu doczesnym. Dlaczego zatem zabija? Popycha go do tego ambicja, rozbudzona dodatkowo przez żonę.

Przykładowe konteksty

Religia

Wszystkie religie świata piętnują morderstwo jako wysoce niemoralny czyn. Judaizm i chrześcijaństwo odwołują się do dekalogu, jako pierwotnego i naturalnego zbioru praw, gdzie przykazuje się nie zabijać. Podobnie inne religie opierają się na poszanowaniu prawa do życia i niewyrządzenia krzywdy drugiemu człowiekowi.

Inny utwór

Biblia, przypowieść o Kainie i Abla

Z problematyką moralności i odpowiedzialności za czyny spotykamy się już w jednym z najstarszych dzieł - Biblii. Pierwszym mordercą jest Kain zabijający z premedytacją swojego brata Abla. Zazdrosny o stosunki Abla z Bogiem zabiera go na pole i pozbawia życia. Kieruje nim zawiść i chęć łatwego osiągnięcia celu jakim jest przypodobanie się Bogu. Morderca zostaje naznaczony piętnem i spędza resztę życia na wygnaniu. Pismo Święte ma charakter dydaktyczny. Poucza czytelnika, iż dzieło Boskie jest dobre a zło jest objawem nadużycia wolnej woli, którą jest obdarzony człowiek. To on jako najdoskonalsza istota rajskiego ogrodu powinien dążyć do doskonałości Boga, Bóg stworzył go na swoje podobieństwo i człowiek jest winien posłuszeństwo boskim przykazaniom. Musi być istotą bogoboijną. Przekroczenie boskich zakazów jest zawsze surowo ukarane, grzesznika spotka rychła, sprawiedliwa kara.

Przykładowe pytania komisji

Czy znajdziesz uzasadnienie dla niemoralnych czynów w sytuacji ekstremalnej?

MOLIER, SKĄPIEC

58. Obraz obyczajów społecznych w XVII wieku. Omów zagadnienie na podstawie Skąpca Moliera. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wstęp

Komisja chciałaby usłyszeć Twoją wypowiedź na temat obyczajów społecznych. Zastanów się, jak dzisiaj wygląda podejście do tego tematu. Czy często słyszysz, że tak nie wypada, a tak należy zachować się ze względu na dobry obyczaj? Pomyśl, jak zmieniały się te zachowania przez ostatnie stulecia.

Przykładowe elementy odpowiedzi

Skąpiec Moliera to utwór, który miał na celu ośmieszyć postawy i zachowanie ludzi. Autorowi zależało na napiętnowaniu chciwości poprzez ośmieszenie obyczajów w siedemnastowiecznej Francji.

W Skąpcu najważniejszą postacią jest Harpagon ze swoim zamiłowaniem do gromadzenia pieniędzy, to jego skąpstwo staje się najważniejszym źródłem komizmu w sztuce. Trzeba zaznaczyć, że nie chodzi tu wyłącznie o żarty z tej przywary ludzkiego charakteru (te usłyszymy w sztuce głównie z ust służby, dla dzieci Harpagona oraz Walerego i Marianny skąpstwo ojca to raczej przyczyna nieszczęść). O wiele ważniejsze są tutaj same wypowiedzi Harpagona umieszczone w odpowiednim kontekście, to one demaskują jego prawdziwe oblicze – ukazują go jako człowieka zdominowanego przez pieniądze.

Obyczaje, które stara się wykpić autor skupiają się na żądzy gromadzenia majątku. Obserwujemy, że status ludzi jest postrzegany na podstawie posiadanych dóbr. Rola kobiet sprowadza się do piastowania pozycji małżonki. Główny bohater stara się wydać swoje dzieci za osoby majątne nie bacząc na ich uczucia. To wszystko składa się na wykrzywiony obraz ówczesnej moralności i obyczajowości.

Molier dokonuje w tym utworze srogiej krytyki na stosunkach społecznych i obyczajach panujących we Francji. Jego utwór według dostępnych nam źródeł wywołał skandal i poruszenie u elit, które doszukiwały się realnych bohaterów opisanych w tej sztuce.

Przykładowe konteksty

Epoka

Molier jest autorem barokowym, jednak jego utwór ma charakter bardzo dydaktyczny, ponieważ poprzez piętnowanie obyczajów zachęca do ich zmiany i refleksji. W ówczesnej Francji panował klasycyzm, który dążył do odejścia od barokowego przepychu i powrotu do dawnych ideałów.

Inny utwór

Bolesław Prus, *Lalka*

Stanisław Wokulski to całkowicie odmienna postać w porównaniu z Harpagonem. Bohater „*Lalki*” Bolesława Prusa jest człowiekiem, który potrafi myśleć racjonalnie i roztropnie, a przy tym nie traci głowy dla pieniędzy. Wokulski wywodzi się z rodziny szlacheckiej, ale jest po prostu zwykłym kupcem galanteryjnym. Majątku dorabia się własną rzetelną pracą. Najpierw dziedziczy sklep po żonie – Minclowej, a później ujrawszy w teatrze niebiańską Izabelę postanawia dla niej wzbogacić się i stać się godną partią. Pieniądze stają się dla niego celem. Wyjeżdża do Bułgarii, aby zdobyć majątek na wojnie. Postanawia wkraść się w łaski arystokracji, a zwłaszcza Łeckiego – dla ukochanej. I cóż, dorabia się majątku, zyskuje przychylność wyższych sfer organizując spółkę handlową ze Wschodem, inwestując w różne przedsięwzięcia, ale zimnego serca Izabeli nie zdobywa. Wokulski myśląc racjonalnie trochę jednak się gubi, bo miłości nie kupi przecież za żadne pieniądze. Owszem Łecka jest już w stanie wyjść za niego, a raczej za jego majątek, ale Stanisławowi przecież nie o to chodzi.

Przykładowe pytania komisji

Jak zmieniła się obyczajowość opisana w dziele Moliera w porównaniu ze współczesnym światem?

ADAM MICKIEWICZ, KONRAD WALLENROD

64. Tragizm losu bohatera. Omów zagadnienie na podstawie Konrada Wallenroda Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wstęp

Słowo tragizm przenikło do codziennego języka, kiedy mówimy, że zdarzyła się tragedia. To wyrażenie przeszło drugą drogę od starożytnej Grecji, gdzie oznaczało pieśń kozła i można go było połączyć z kozłem ofiarnym. Właśnie w ten sposób nasza kultura ukazywała konflikt tragiczny bohaterów, którzy nie mogli wyjść z sytuacji bez wielkiego poświęcenia lub ponoszenia ofiary.

Przykładowe elementy odpowiedzi

Tragizm bohaterów polega na zderzeniu dwóch równoważnych wartości między którymi należy dokonać wyboru. Sytuacja, w której znajduje się taka postać, zmierza do nieuniknionej katastrofy.

Adam Mickiewicz stworzył Konrada Wallenroda pod pewną maską historyczną, ukazał on prawdziwego rycerza, będącego w stanie zrobić wszystko dla ojczyzny. Tytułowy Konrad to Litwin, zięć księcia Litwy Kiejstuna. Postać ta ukrywając swoje prawdziwe pochodzenie, wstąpiła do zakonu krzyżowego. Walter przyjął śluby zakonne i w końcu wybrany został Wielkim Mistrzem. Spoglądając na charakter Konrada, dostrzegamy w nim zestawienie dwóch postaci: rycerza średniowiecznego i romantyka. Patrząc na głównego bohatera jako ideał rycerstwa, widzimy w nim wiele zalet. Jedną z nich była odwaga. Można to zauważyć, kiedy dokonuje on wyboru – zmienia nazwisko, wyrzeka się wszystkiego i staje się Wielkim Mistrzem. Sytuacja polityczna zmusiła go, jako patriotę pragnącego ocalić naród, do przyjęcia walki za pomocą podstępu. Cechą, która reprezentuje bohatera jako rycerza jest jego patriotyzm. Konrad pokazuje nam płomienną, bezkompromisową, ofiarną miłość do ojczyzny. Bohater jako ideał rycerza średniowiecznego oprócz wzorowych cech wybrał damę swojego serca, której przysiągł miłość i wierność. Ukochaną jego była Aldona. Pomimo jednakże wielkiej miłości do żony i szczęścia osobistego, sam skazuje siebie na życie wśród wrogów. Dlatego Konrad poświęca szczęśliwe życie i traci damę swojego serca.

Przykładowe konteksty

Mitologia

Uniwersalnym przykładem tragizmu jest Edyp. Jest to władca, który stara się postępować szlachetnie i uczciwie, jednak nie jest w stanie uniknąć Fatum, czyli swojego losu przewidzianego przez bogów. Edyp dowiaduje się od wyroczni, że zabije swojego ojca i poślubi matkę. Aby tego uniknąć wyrusza w drogę, jednak nie wie, że nie poznał jeszcze swoich biologicznych rodziców.

Na górskiej drodze zabija Lajosa, swojego ojca, a następnie, po rozwiązaniu zagadki Sfinksa, bierze ślub ze swoją matką Jokastą. Z ich związku rodzi się czworo dzieci. Kiedy Edyp odkrywa prawdę postanawia wyłupić sobie oczy i udać się na wygnanie.

Zbrodnia i Kara, Fiodor Dostojewski

Jedno z największych arcydzieł literatury światowej autorstwa Fiodora Dostojewskiego to „Zbrodnia i Kara”. Ten pozytywistyczny utwór jest głęboko psychologiczny, przedstawia tragizm młodego człowieka, który w skutek trudnej sytuacji materialnej, nie może ukończyć studiów i staje przed niemoralnym wyborem. Całe dnie, na ulicach Petersburga, gdzie jest zagubiony i anonimowy, oddaje się rozmyśleniom. W końcu dochodzi do wniosku, że jest człowiekiem wyjątkowym i wybitnym. Dzieli ludzi na lepszych, tych, którzy zasługują na życie, i tych, którzy są robactwem. Uważa, że jednostki wybitne, do których należy, mają prawo do niekonwencjonalnych działań w imię realizacji swoich wybitnych planów.

Zła sytuacja finansowa, popycha go do zbrodni na starej lichwiarce. Zbrodnię usprawiedliwia w sposób szczególny – zabił w celu oczyszczenia społeczeństwa, słusznie pozbył się „wszy”, jako ktoś wybitny miał prawo zabić. Później, gdy w obawie przed wyświeceniem zbrodni zabija niewinną siostrę lichwiarki traci pewność siebie. Popada w stan chorobliwego rozdrażnienia i depresji. Obawia się o wykrycie zbrodni a jednocześnie ogarnia go chęć przyznania się. Zdaje sobie sprawę, że dokonał podwójnego przestępstwa – także na własnym człowieczeństwie. Początkowo bohater nie może zdobyć się na skruchę, ponieważ boleje nad własną słabością. Stwierdza, że nie przeszedł próby, że jednak nie jest jednostką wybitną. Ten wniosek to swoista kara.

Przykładowe pytania komisji

Czy dzisiaj rozumiemy tak samo tragizm i konflikt tragiczny, jak kiedyś?